

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Семенченко Аліни Володимирівни «Регулювання доходів населення в контексті соціальної стратифікації суспільства», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика

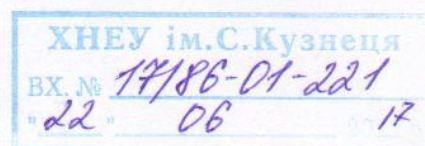
1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Приділення уваги розподілу національного багатства між різними верствами населення, формування ефективної регуляторної політики в цій галузі, спрямованої на обмеження нерівності та концентрації значної частки матеріальних благ у невеликої частини населення є актуальною економічною проблемою, яку необхідно вирішувати на загальнодержавному рівні шляхом узгодження інтересів різних груп населення та пошуку загальносуспільного балансу. В умовах перехідної економіки особливого значення набуває регулювання доходів населення, і в першу чергу оплати праці.

Від ефективності державної політики у сфері оплати праці залежить рівень життя населення. Розвиток ринкових відносин в Україні вимагає відходу від актуальних за радянських часів догм і стереотипів й переходу до застосування ринкових механізмів та нової філософії оплати праці, яка б забезпечувала гідну винагороду за працю та сприяла подоланню бідності.

Відтак безсумнівною є актуальність проблеми визначення теоретичних та практичних засад єдиної платформи регулювання доходів населення та подальший розвиток теоретичних положень, методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо регулювання доходів населення в контексті соціальної стратифікації суспільства, що є метою дослідження Семенченко А. В.

Робота Семенченко А.В. за науковою спрямованістю відповідає науково-дослідним роботам Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Аналіз змісту дисертації дозволяє упевнено стверджувати, що її виконання дозволило зробити вагомий внесок у виконання дослідницьких робіт університету.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, в достатній мірі обґрунтовані. Виконане дослідження, свідчить про широку і глибоку обізнаність дисертанта з науковими працями вітчизняних і зарубіжних вчених, в яких досліджуються проблеми регулювання доходів населення.

Автор використав широкий арсенал сучасних методів дослідження: методи теоретичного узагальнення, системного аналізу, наукової класифікації, методи порівняльного аналізу, фінансово-економічного та статистичного аналізу, симплекс метод та метод узагальненого градієнта, кластерний аналіз («метод найближчого сусіда»), анкетування та графічно-аналітичний метод. Кваліфіковане їх використання дозволило дисертанту зробити особистий внесок у розвиток теоретичних аспектів та науково-методичного забезпечення регулювання доходів населення, довести рекомендації та пропозиції до рівня їх практичного використання на мікро-, макро- та мезоекономічних рівнях.

Логічна структура дисертаційної роботи визначається її метою. Розкриття економічної сутності об'єкта регулювання та ґрунтовний аналіз наявного стану функціонування політики доходів дозволили автору провести поглиблене дослідження причин, що обумовлюють проблемну ситуацію у цій сфері, та обґрунтувати висновки і пропозиції щодо методів і засобів її розв'язання.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю розроблених теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо розвитку науково-методичних засад регулювання доходів населення.

Автором здійснено глибокий аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел з питань регулювання доходів. В роботі ретельно досліджено історичні умови походження поняття доходу та обґрунтовано необхідність переосмислення його економічного змісту (С. 24-26). Це дозволило

дисертанту удосконалити визначення поняття «доходи населення» як «певну суму грошових коштів та надходжень в натуральній формі, отриманих населенням як в результаті трудової, так і не трудової діяльності, не забороненої законодавством для відтворення робочої сили, задоволення потреб людини та накопичення коштів» (С. 27).

Автор справедливо обґрунтовує доцільність і необхідність використання методичного підходу щодо обґрунтування прожиткового мінімуму, відмінністю якого є включення додаткових мінімально необхідних товарів та послуг в споживчий кошик для забезпечення гідного життя населення за результатами аналізу вагової структури споживчого набору для розрахунку індексу споживчих цін у відповідності з міжнародною Класифікацією індивідуального споживання за цілями (КІСЦ) (п. 3.3); використання методичного підходу дозволяє отримати обґрунтовані структуру та величину прожиткового мінімуму як найважливішого соціального стандарту та нормативу.

Заслуговує на увагу розроблений у роботі методичний підхід щодо державного регулювання доходів працівників, особливістю якого є визначення податкових пільг для підприємств бюджетоутворюючих галузей в залежності від динаміки розвитку галузей за індексами продукції (ІП), динаміки виробництва продукції конкретного підприємства (ІППП) та питомою вагою доходів галузей у ВВП країни, що уможливорює диференціацію вкладу окремих галузей, економічних районів у розвиток економіки країни та підвищення рівня життя і мотивації працівників відповідної галузі.

Автор аргументовано пропонує напрями максимізації доходів населення з нестандартними формами зайнятості, особливістю яких полягає у використанні лінійних оптимізаційних моделей для удосконалення розподілу робочого часу та нетрадиційної системи отримання доходів для різних категорій фрілансерів.

У роботі дістало подальшого розвитку обґрунтування механізму соціально-економічного регулювання доходів населення в умовах соціальної

стратифікації (С. 70), відмінністю якого є: врахування та визначення впливу тіньового сектора на рівень життя населення; розроблення пріоритетних заходів детінізації економіки, які притаманні економічним районам України. Слід погодитись з автором, що це дозволяє отримати об'єктивну оцінку соціально-економічного стану та перспектив розвитку економіки на макроекономічному рівні (С. 185-188).

Науковий та практичний інтерес мають розроблені і запропоновані у дисертації перелік та зміст факторів диференціації доходів населення за рахунок виділення додаткової групи за ознакою «розподіл населення за якістю праці», до складу якої входять соціально-психологічні та соціально-географічні фактори, що дає можливість враховувати психологічні особливості індивіда та природно-кліматичні особливості місця проживання відповідно при проведенні оцінки грошових доходів та витрат домогосподарств за економічними районами України (С. 39).

Заслуговує на увагу розробка дисертантом концептуальних положень соціальної стратифікації суспільства, відмінністю яких є узагальнення типів, критеріїв, підходів до стратифікації та включення до видів стратифікаційних структур статусної структури, а до систем стратифікації – корпоративно-правової системи, що дало можливість обґрунтувати механізм державної політики у сфері регулювання доходів населення (С. 55).

Суттєвим внеском у розвиток науково-методичного забезпечення регулювання доходів населення слід кваліфікувати обґрунтування дисертантом методичних рекомендацій до оцінювання диференціації доходів працівників, особливістю яких є використання макроекономічних показників диференціації (коефіцієнта Джині, децильного та квінтильного коефіцієнтів, індексу Аткинсона) для аналізу соціальної нерівності, що дозволяє визначати ступінь нерівності та нерівномірності доходів працюючого населення на мікроекономічному рівні.

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених-економістів,

використанням великого обсягу статистичної інформації, достатньою апробацією та впровадженням у виробництво.

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає у розробці теоретичних положень і висновків, які збагачують економічну науку з питань регулювання доходів і визначають шляхи і методи удосконалення та подальшого розвитку теоретичних і науково-методичних положень щодо регулювання доходів населення.

Практична цінність результатів дослідження полягає в обґрунтуванні методичних підходів і практичних рекомендацій щодо регулювання доходів населення на макро-, мезо- та працівників на мікроекономічному рівнях.

Практична цінність результатів дослідження підтверджується їх впровадженням у діяльність Харківського обласного центру зайнятості, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, а також їх використанням у навчальному процесі у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця при підготовці студентів освітнього ступеня «бакалавр» за напрямом підготовки 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці».

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

У відкритому друку за темою дисертації опубліковано 17 праць, з них у фахових виданнях – 10. В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. З огляду на це апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація має традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота виконана в науковому стилі, її

зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій роботи.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки теоретико-методологічних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними.

1. Деякі положення і висновки дослідження слід визнати недоопрацьованими. Так, при прогнозуванні суми недоотриманого чистого доходу від реалізації продукції або суми перевитрат фонду оплати праці підприємствами внаслідок нерівної диференціації в оплаті праці (табл. 2.16, с. 103) здобувачеві варто було б більше уваги приділити обґрунтуванню, чому шляхом множення індекса Аткінсона на фонд оплати праці отримали перевитрати ФОП, а шляхом множення індекса Аткінсона на чистий дохід – недоотримання чистого доходу, що дозволило б підвищити практичну цінність пропозицій автора.

2. Дискусійним являються розрахунки автором коефіцієнтів диференціації доходів населення, так в табл. 2.3 представлено розподіл населення за середньодушовими доходами: не зрозуміло чому при розрахунку децильного коефіцієнта диференціації доходів населення країни береться 11 децилів, а не 10, як зроблено в табл. 2.12 щодо мікроекономічного рівня.

3. У другому розділі дисертації визначено напрями максимізації доходів фрілансерів (населення з нестандартними формами зайнятості), що полягають у використанні гнучкого графіку роботи і нетрадиційної системи отримання доходів (С. 126-128). Разом з тим, було б доцільним більш детально розкрити усі складові максимізації рівня доходів населення з нестандартними формами зайнятості.

4. Одним із напрямів оптимізації доходів населення є дотримання структури доходів в пропорції 60% – заробітна плата, 20% – соціальні виплати і 20% – доходи від власності (рис. 3,6, с. 160). Автору слід було

обґрунтувати такий напрям оптимізації, тому що ці пропорції залежать від соціальної стратифікації суспільства, і не зрозуміло чи можливе їх досягнення в Україні, адже пояснення з цього приводу по тексту дисертаційної роботи відсутні.

5. Поза увагою дисертанта залишився показник задоволеності працею щодо регулювання оплати праці, пов'язаний з впливом соціальної нерівності в оплаті праці на економічні показники діяльності підприємства (С. 114-116). В дослідженні пропонується оцінити вплив диференціації доходів працівників на рівень задоволеності працівниками процесом праці щодо регулювання оплати праці, тому доцільно було б винести в автореферат формулу визначення загального показника задоволеності працею, так як це є науковою новизною здобувача.

6. Автор у дослідженні застосовує деякі поняття, сутність яких бажано було б розкрити більш детально. Це стосується, наприклад, таких понять, як: справедлива диференціація домогосподарств за рівнем доходу (рис. 1.11, с. 70) та справедлива диференціація прибутку та заробітної плати (С. 146)

Висловлені зауваження і зазначені недоліки несуттєво знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Семенченко А.В.

7. Загальний висновок.

Дисертацію Семенченко А.В. «Регулювання доходів населення в контексті соціальної стратифікації суспільства» можна визнати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання – регулювання доходів населення.

Робота Семенченко А.В. за змістом й якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи в цілому виконано. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Автореферат дисертації необхідним чином розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

Дисертація за своїм змістом відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Семенченко Аліна Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління
персоналом і економіки праці
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

Т. А. Костишина

Т. А. Костишина

